

Motion till riksdagen

1988/89: Ub232

av Anders Svärd (c)

Folkhögskolan i framtiden

Folkhögskolan – en resurs för framtiden

Bakgrund

Först en kort beskrivning av förändringar inom utbildningsväsendet som har betydelse för folkhögskolans framtida roll och uppgifter:

- Grundskolan plus en utbyggd gymnasieskola innebär att nästan alla ungdomar kommer att tillbringa 12 sammanhängande år i skolan;
- Komvux, Grundvux, AMU har byggts upp och ger idag, tillsammans med fristående kurser vid högskolan, studiemöjligheter åt sammanlagt ca 7 procent av den vuxna befolkningen;
- Vuxna invandrare har tillgång till språkträning och svenskundervisning via Grundvux och Grund-Sfi;
- Personalutbildningen har expanderat kraftigt och når idag ca 28 procent av den vuxna befolkningen. Samma siffra gäller för studiecirkeln.

År 2010 kommer nästan hälften av den vuxna befolkningen att ha minst tre års gymnasial utbildning. Men även om människors möjligheter att förändra sin utbildningsnivå kraftigt ökar så kommer det också i framtiden att finnas kvar utbildningsklyftor, räknat i utbildningsår.

Dessa fakta innebär självklart att folkhögskolans roll och uppgifter i vissa avseenden förändras. Den unika uppgift folkhögskolan alltid har haft förändras dock inte. I SÖ:s debattbok, *Det stora kunskapslyftet*, Svensk vuxenutbildning inför 2010 lyfter författarna också fram andra perspektiv på utbildning:

Viktigare än formella utbildningsår blir ändå *vilka faktiska kunskaper, färdigheter, begreppsmodeller och förhållningssätt* som människan skaffat sig och som hon kan använda sig av i arbetsliv och fritid.

Här pekar författarna på framtida *kunskapsklyftor* i stället för utbildningsklyftor. Argumenten är:

För det första utgör antalet utbildningsår i och för sig ingen garanti för att individen utvecklat sin medborgerliga skolning, vidgat sina kulturperspektiv eller fördjupat sin naturvetenskapliga insikt. För det andra har den kunskap som vid en viss tidpunkt är giltig för ett givet område begränsad varaktighet.

För det tredje har forskningen på ett övertygande sätt visat att de kunskaper man förvärvar i skolan har en tendens att tunnas ut eller glömmas bort, om man inte får tillfälle att reflektera över dem senare i

livet. För det fjärde har grundskolan inte lyckats att ge alla elever som lämnar den de baskunskaper som läroplanen syftar till. Slutligen beaktar en fixering vid enbart antalet utbildningsår inte den kunskap som många vuxna tillägnat sig i yrke och vardag eller i en egen utbildningsgång vid sidan av det formella utbildningsväsendet.

Sådana yrkes- och livserfarenheter utgör komplement till kunskap förvärvat i formell utbildning.

Vilken roll kan då folkhögskolan spela i framtiden?

Idag finns det 127 folkhögskolor varav 76 är rörelsefolkohögskolor och övriga huvudsakligen knutna till landstingen.

Ur många olika aspekter kan folkhögskolan komma att spela en om möjligt ännu viktigare roll än hittills, sett både ur individens, rörelsens och ur samhällets perspektiv. Det talas i den tidigare citerade boken om vuxenutbildning som förändringskraft. Här följer en rad exempel på folkhögskolans speciella förutsättningar för att fungera just som en sådan förändringskraft:

Ur individens perspektiv

Även om man tillbringat 11–12 år i skolan är det inte säkert att man skaffat sig vare sig baskunskaper, kommunikationsfärdigheter eller orienteringsförmåga i samhället (allmänmedborgerlig bildning). Det många har med sig från sin långa skoltid är i stället känslan av misslyckande, av att inte passa in, av att inte kunna prestera vad som förväntas av en.

Genom att folkhögskolan arbetar på ett så annorlunda sätt kan ens erfarenheter där vändas till något positivt, bli ens styrka. Folkhögskolan ger nya möjligheter att skaffa sig de baskunskaper och de kommunikationsfärdigheter man behöver och till att pröva på olika områden som kan motivera till yrkesval för framtiden.

Som all annan folkbildning är *all* tidigare yrkes-, studie- och livserfarenhet en resurs att ta till vara när man studerar vid en folkhögskola.

För invandrare

Grundvux och Grund-Sfi behövs men ger många invandrare inte tillräcklig grund vare sig för fortsatta studier eller för att man ska kunna fungera i det svenska samhället. *Behövs*: allmän orientering i det svenska samhället; mötesplatser för invandrare *och* svenskar; arbetsformer som ser till *hela* människan och som blandar teoretiska studier och praktiskt vardagsliv. Folkhögskolan kan på ett unikt sätt komplettera den invandrarundervisning kommunen erbjuder.

Det förutsätter gemensamma diskussioner om vad de olika utbildningsformerna kan erbjuda. Detta har med framgång prövats t. ex. i Sigtuna mellan ansvariga för invandrarundervisningen inom Sigtuna kommun och Sigtuna Folkhögskola.

Bidrar till internationalisering

Mot. 1988/89

Ub232

Flera folkhögskolor erbjuder unika möjligheter att studera förhållanden i andra länder. Det kan ske bl. a. genom utnyttjandet av de kontaktnät som många av de egna organisationerna eller folkrörelserna har. "Kamratprojektet" vid Sigtuna Folkhögskola kan fungera som exempel. Dels byggs projektet på hemmaplan upp tillsammans med Svenska kyrkans ungdomsrörelser, missions- och hjälporganisationer, studieförbund. Dels möjliggörs studier på plats, t. ex. i Södra Afrika, genom ett samarbete med de nationella kyrkorna och ungdomsrörelserna.

Ett annat konkret bidrag till internationalisering ger de rika möjligheterna att i folkhögskolan och dess internat möta och lära sig leva tillsammans med människor från andra kulturer (invandrare, flyktingar, stipendiater).

Många folkhögskolor kan dessutom genom sina speciella språkkurser ge ökade språkkunskaper till dem som av olika anledningar inte haft möjligheten att skaffa sig detta tidigare.

Ger redskap för att uttrycka sig och för delaktighet — en förutsättning för demokratin

Detta sker genom de arbetsformer som finns på en folkhögskola, där elevernas medverkan i diskussioner och beslut i högsta grad förutsätts.

Folkhögskolestudier innebär medansvar vid planering och uppläggning av studierna, ansvar för gemensamma aktiviteter inom och utanför skoltid, praktiskt arbete. På olika sätt ger folkhögskolelivet träning både i kollektivets villkor och i de demokratiska spelreglerna.

Inom många kurser t. ex. inom mediaområdet är tyngdpunkten lagd så att eleverna ska få bättre redskap och ökad självkänsla just för att uttrycka sina åsikter, att kommunicera, att göra sin röst hörd.

Är en mötesplats

Inom ingen annan utbildningsform möts människor av så olika skäl som på en väl fungerande folkhögskola. Dels därför att kursutbudet vänder sig till så olika målgrupper. Dels därför att rörelseanknytningen och skolans profil betyder så olika saker för människor som kommer dit. Man kan söka sig till en viss skola för att den erbjuder en speciell kurs, för att den har en speciell rörelseprägel eller profil, för att den råkar vara geografiskt mest tillgänglig.

Folkhögskolan som mötesplats har ett särskilt värde i ett utbildningssystem som i övrigt är så starkt specialiserat.

Makten över kunskapen

I den tidigare citerade boken "Det stora kunskapslyftet" diskuterades makten över kunskapen. Vilka har den makten idag? Vilka är uteslutna från den? Vilka kommer att ha den i framtiden och vilka kommer att vara maktlösa därför att de saknar kunskap, redskap, orienteringsförmåga?

När de första folkhögskolorna startade i Sverige för över 100 år sedan var det bl. a. för att fler människor skulle få del av den makt och den förändringskraft som kunskap kan ge.

Inför framtiden måste samhället vårda sig och satsa på de annorlunda former för att erövra kunskap som folkhögskolan erbjuder genom sitt helhetsperspektiv, sitt erfarenhetsorienterade arbetssätt, flexibiliteten i kurs- och arbetsformer, experimentmöjligheterna samt, inte minst, när det gäller rörelsefolkhögskolorna, genom en tydlig ideologisk förankring.

Ur "rörelsens" perspektiv

För de rörelser som är huvudmän för folkhögskolor innebär detta engagemang en självklar *nyttospekt*: vid folkhögskolorna bedrivs viss yrkesutbildning, fortbildning, utbildning inom för rörelsen angelägna områden som media, informationsutbildning. Allt detta i form av kurser med varierad längd och på olika nivåer.

Beträffande behovet av *profilering* så innebär folkhögskolan för rörelsen en plats där man får möjlighet att pröva och utveckla sin ideologi i arbetsformer som är flexibla, kommer människor nära, når människor med olika erfarenhet, i olika åldrar och från olika kulturer.

Folkrörelserna behöver dessa experimentmöjligheter och nya mötesplatser för att bättre kunna definiera sina roller och uppgifter för framtiden.

Ur regionalpolitiskt perspektiv

Folkhögskolan är väl spridd över landet. Folkhögskoletätheten är t. o. m. störst i de områden där glesbygdsinsatser är allra mest angelägna. Därvid skiljer sig folkhögskolan från andra vuxenutbildare som är mer koncentrerade till befolkningstäta områden.

Folkhögskolan är ur flera olika aspekter en viktig regionalpolitisk resurs.

Här erbjuds utbildning utan att man behöver flytta till tätorter, här finns möjligheter att skapa idé och debattcentrum i en bygd, att skapa centrum för bygdens kulturliv, att utbilda för speciella behov som finns i just den egna bygden.

Den flexibilitet och vana folkhögskolan har vid att utforma nya kurser för nya behov gör att den lätt kan svara mot de regionala och lokala utbildningsbehov som kommer att uppstå.

Hemställen

Med hänvisning till det i motionen anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär att folkhögskolekommittén får i uppdrag att beakta vad som i motionen anförts angående folkhögskolan som framtidsresurs.

Stockholm den 20 januari 1989

Anders Svärd (c)